UPSEERILIITON LAUSUNTO HE 29/2019 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020

1. Ammattisotilaiden jaksaminen

Eduskunta otti kantaa työaikalain uudistukseen 6.3.2019: *Puolustuslaitoksen työaikalaki on vuodelta 1970, sen säännökset ovat niukkoja ja osin vanhentuneita. Valiokunta pitää välttämättömänä, että myös puolustusvoimien henkilöstölle turvataan asianmukaisella sääntelyllä riittävä lepo ja jaksaminen. Saadun selvityksen mukaan myös puolustusvoimien työaikalaki on tarkoitus ajantasaistaa vastaamaan muuttuneen työnteon ja työaikasuojelun nykyisiä vaatimuksia. Valiokunta tähdentää, että uudistus tulee tehdä pikaisesti ja kiirehtii valmistelua.*

Sotilaallisissa harjoituksissa ja meripalveluksessa tehdään 16-18 tuntista päivää. Tästä saadaan todellista työaikaa vain maksimissaan 8.06 tuntia. Harjoituksia ja meripalvelua voi olla useita viikkoja peräkkäin, eikä niistä ehdi palautua. Esimerkiksi kauppamerenkulussa on tyypillistä, että viikon tai kahden viikon työjakson jälkeen on vastaava vapaa. Valtiovarainministeriön johdolla tehty työryhmätyö muutostarpeiden osalta ei ole edennyt kovinkaan hyvin, koska muutostarpeet yritetään lakaista maton alle.

Hallitusohjelmassa asia on kirjattu näin: ”Henkilöstön jaksamiseen kiinnitetään erityistä huomiota”. Kirjaus tarvitsee tuekseen konkreettisia toimenpiteitä. Valtion tulee ottaa rooli ja huolehtia omista turvallisuuden tekijöistään.

Upseeriliiton esitys: Laittakaa sotilaiden oma työaikalaki päivitykseen. Työaikalain uudistus tulee budjetoida. Järjestöjen laskelmat ovat 3.5 miljoonaa euroa 12 tunnin työajalla. Työnantajan laskelmat ovat useita kymmeniä miljoonia euroja. Uudistus ei uhkaa sotilaallista maanpuolustuskykyä. Päinvastoin.

Liitteenä 1-3 on esimerkit sotilaallisesta harjoituksesta ja meripalveluksesta sekä tutkimustuloksia Upseeriliiton jäsenkyselystä.

2. Puolustusvoimien henkilöstön lisätarve

Hallituksen esityksen mukaan ”Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä keskitytään ydintoimintaan ja tavoitellaan kustannussäästöjä”. Esityksessä mainitaan myös, että ”Puolustusvoimien tehtäväkokoonpanon täyttöasteen on oltava mahdollisimman korkea”. Pääesikunta selvitti 2019 alkuvuodesta henkilöstön lisätarpeen puolustushaaroista ja logistiikkalaitoksesta: tarvitaan 1580 tehtävää. Puolustusministeriö ja Pääesikunta esittivät hallitusohjelmaneuvotteluissa 605 lisätehtävää vuoteen 2032 mennessä. Hallituskaudelle tulisi 450 tehtävää. Hallitusohjelmassa lukee 100 uutta tehtävää. Näistä 42 menevät vapaaehtoisen maanpuolustuksen lakiuudistukseen (VMP) ja ovat upseeritehtäviä. Upseereja nostetaan alemmista tehtävistä ja ne korvataan aliupseereilla. Upseerien määrä ei lisäänny vaan ainoastaan tehtävät lisääntyvät.

Maavoimissa on tällä hetkellä 200 upseerin vajaus. Koko Puolustusvoimissa on Pääesikunnan sekä Upseeriliiton laskelmien mukaan 300 upseerin vajaus. **Upseereita tulee lisätä systemaattisesti vuosittain ennen kuin on liian myöhäistä.**

Upseeriliiton esitys: Puolustusvoimiin tarvitaan henkilöstön kehittämisohjelma, jossa on selkeät tavoitteet. Jos tätä ei tehdä, niin henkilöstön lisätarve hautautuu, henkilöstö voi huonosti ja koko Puolustusvoimien suorituskyky laskee.

Lentoyhtiöt rekrytoivat lentäjiä nyt voimakkaasti. Mediaanipalkkaero on kasvanut yli 40 prosenttia. 2000-luvulla tehdyillä korjauksilla saatiin ero alle 30 prosenttiin. Valintalistoilla on noin kymmenen henkilöä ja joukossa on myös Puolustusvoimien koelentäjiä. Jos mitään ei tehdä, niin ulosvirtausta tulee ja menetetään kokenutta työvoimaa. Tällä voi olla vaikutuksia myös HX-projektiin.

Upseeriliiton esitys: Ongelma on hoidettavissa lentäjien paremmalla ja pidemmällä lentolisä- ja sitouttamisjärjestelmän kehittämisellä.

3. Sotilaallisen kriisinhallinnan rekrytointi

Sotilaallisen kriisinhallinnan palvelussuhteen ehtoihin ei ole tehty aikoihin tarvittavia korjauksia. Keskeisin ongelma tällä hetkellä on se, että samalla kun operaatiot ovat muuttuneet entistä haastavammiksi, niin palkkauksen ero kotimaan tehtäviin on pienentynyt huomattavasti. Ero voi pienimmillään olla vain joitain satoja euroja, jolloin helposti todetaan, että ulkomaan tehtävään ei kannata hakeutua. Ongelma näkyy erityisesti rekrytoinnissa vaativampiin tehtäviin.

On muistettava, että kriisinhallinta-tehtävässä palvellaan 24/7, eikä erillisiä työaikaperusteisia korvauksia makseta. Upseeriliiton jäsenistöltä saadun palautteen mukaan palkkaus ei enää vastaa olosuhteita, eikä tehtävien vaativuutta. Vaativiin tehtäviin ei hakeudu oikeat osaajat. On kuitenkin kansallinen etu saada pätevät henkilöt operaatioihin.

Upseeriliiton esitys: Ratkaistaan ammattisotilaiden ja reserviläisten rekrytointiongelma kriisinhallinnan palkkaohjelmalla.

Upseeriliiton puheenjohtaja
Everstiluutnantti Ville Viita

LIITE 1 ESIMERKKI PERUSYKSIKÖSSÄ PALVELEVAN SOTILAAN TYYPILLISESTÄ TYÖMÄÄRÄSTÄ VUODESSA

Työpäivät ma-pe vuodessa	261 vrk
Arkipyhät	10 vrk
Vuosiloma	30 vrk
Työpäivät yht.	221 vrk

Työpäivät jakaantuvat seuraavasti:

Tavallinen jaksotyö 7 h 45 min /vrk	141 vrk	1 093 h
Työ sotilaallisissa harjoituksissa 16 h/vrk	80 vrk	1 280 h
Todellinen työaika yhteensä	221 vrk	2 373 h

Työaikamerkintä kyseiselle sotilaalle on kuitenkin vain 1 741 tuntia vuodessa eli merkitsemättä jää 632 tuntia. Yksityisellä sektorilla saa kalenterivuoden aikana ylityötä teettää enintään 250 tuntia ja lisäylityötä enintään 80 tuntia.

Moni sotilas osallistuu sotilaallisiin harjoituksiin enemmän kuin laskelman mukaiset 80 vuorokautta vuodessa ja tekee niissä pidempiä työpäiviä kuin 16 tuntia. Lisäksi tehdään vielä varsinaisia ylitöitä. Tällaisten sotilaiden todelliset työmäärät voivat ylittää 3 000 tuntia vuodessa.

Vertailun vuoksi todettakoon, että valtiolla vuosityöaika jaksotyössä on 1 706 tuntia (lyhyet lomat) ja 1 645 tuntia (pitkät lomat). Vuosityöaika virastotyössä on 1 617 tuntia (lyhyet lomat) ja 1 559 tuntia (pitkät lomat).

LIITE 2 ESIMERKKI OHJUSVENEELLÄ PALVELEVAN SOTILAAN TYYPILLISESTÄ TYÖMÄÄRÄSTÄ VUODESSA

Työpäivät ma-pe vuodessa	261 vrk
Arkipyhät	10 vrk
Vuosiloma	30 vrk
Työpäivät yht.	221 vrk

Työpäivät jakaantuvat seuraavasti:

Tavallinen jaksotyö 7 h 45 min /vrk	111 vrk	860 h
Työ meripalveluksessa 16 h/vrk	110 vrk	1760 h
Todellinen työaika yhteensä	221 vrk	2 620 h

Työaikamerkintä kyseiselle sotilaalle on kuitenkin vain 1 713 tuntia vuodessa eli merkitsemättä jää 908 tuntia.

Miinalaivoilla moni sotilas osallistuu meripalveluun enemmän kuin laskelman mukaiset 110 vuorokautta vuodessa ja tekee niissä pidempiä työpäiviä kuin 16 tuntia. Lisäksi tehdään vielä

varsinaisia ylitöitä. Tällaisten sotilaiden todelliset työmäärät voivat ylittää 3 000 tuntia vuodessa.

Sotilaiden ammattijärjestöt pitävät lähtökohtana, että meripalvelun todellisten työtuntien mukaan syntyvä ylityö pidettäisiin ensisijaisesti vapaana. Rahallinen korvaus olisi toissijainen, eikä sitä pitäisi juurikaan käyttää.

LIITE 3 UPSEERILIITTO RY:N JÄSENKYSELY UPSEERISTON TYÖAJOISTA JA HARMAASTA TYÖSTÄ

Upseeriliitto selvitti todellisuuden Puolustusvoimissa palvelevien upseereiden työajan muodostumisesta yhden työaikajakson aikana.

Kolmen viikon seurantajakso toteutui touko-kesäkuun vaihteessa. Vastaajia oli yli 600 upseeria eri puolustushaaroista, aselajeista ja Pääesikunnasta.

Sotilasarvoltaan nuorimmat olivat luutnantteja ja vanhimmat kenraalikuntaan kuuluvia. Kyselyllä haluttiin selvittää kuinka paljon upseerit tekevät oikeasti työtä, jotta voisimme kertoa valtiotyönantajalle rehellisesti ja kaunistelemattomasti tilanteesta, miten upseeristo työskentelee. **Nykyinen henkilöstömäärä ei yksinkertaisesti pysty tekemään sille asetettuja tehtäviä laskennallisen työajan puitteissa.** Harmaata, merkitsemätöntä työtä tehdään paljon ja se ei oikeasti näy työtuntitilastoissa.

Työajan ulkopuolista työtä tehdään työmatkoilla ja virkamatkoilla. Näistä osa voi olla esimiehen käskemää työtä, jolloin osa matkustamisen aikana tehdystä tai esimerkiksi hotellissa tehty työ voidaan merkitä niin, että kokonaistuntimäärä muodostaa ns. normaalin työaikakertymän. Tästä ylimenevä, kuitenkin tehty työ jää virallisesti tilastoimatta, ei siis ole ylityötä tai tasoitustarvetta aiheuttavaa, vaan ns. harmaata työtä.

Harmaan työn suuri määrä korostuu sotaharjoituksissa ja meripalvelussa. Ammattiylpeys ja suorituskyky on sotilailla korkea. Esimiehelle ei kovin helposti sanota esimerkiksi siitä, että annettuja tehtäviä ja odotuksia on liikaa vuorokautiseen työaikaan nähden. Myöskään ei haluta valuttaa tai siirrättää tehtäviä kollegoiden huoleksi, ovathan he esim. aluksilla sananmukaisesti samassa veneessä. Lisäksi päälliköt ja johtajat harjoituksissa ovat omalta osaltaan vastuussa 24/7 ko. harjoituksen tai palvelustehtävän aikana eikä tätä vastuuta voi delegoida.

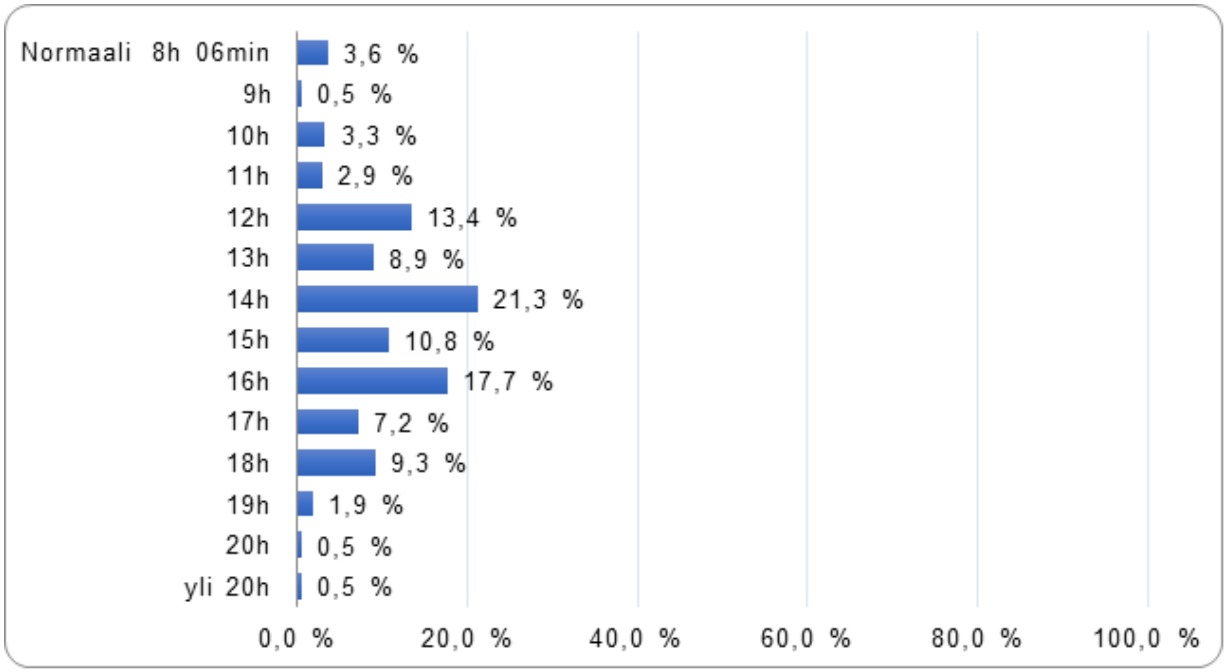

KUVA 1. Kokonaistyöaika sotaharjoituksessa keskimäärin vuorokaudessa työaikajakson aikana (ei lepoaika).

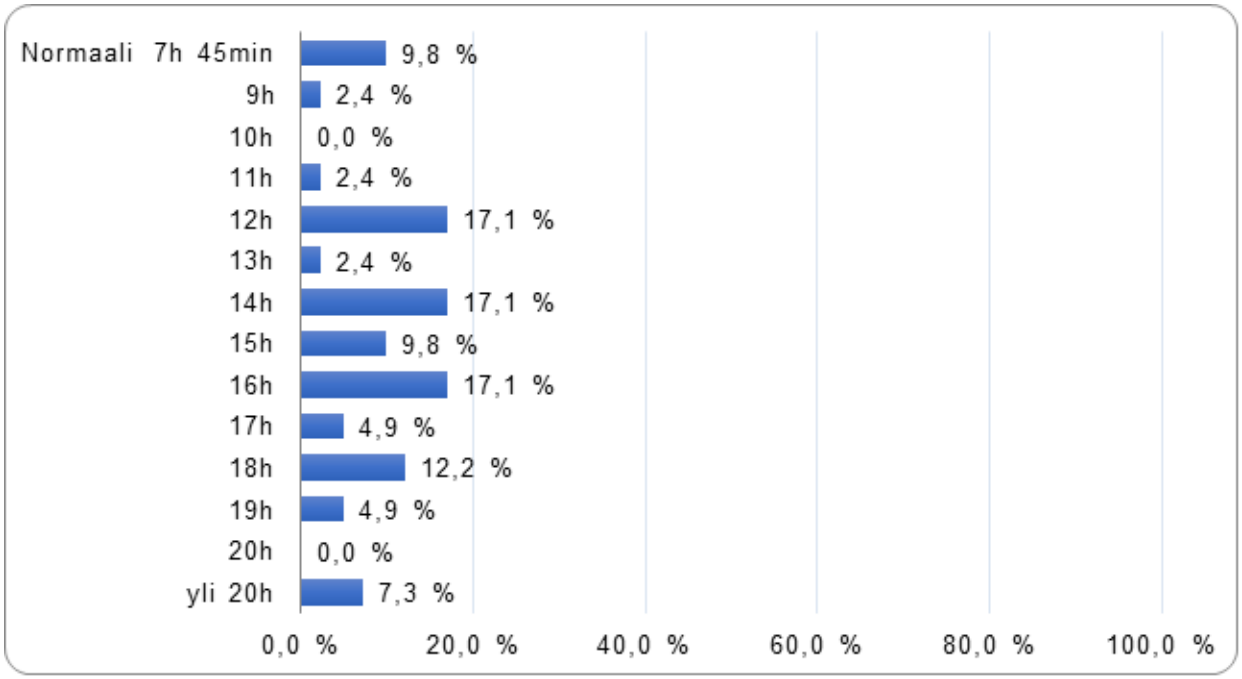

KUVA 2. Kokonaistyöaika meripalveluksessa keskimäärin vuorokaudessa työaikajakson aikana (ei lepoaika).